

Nagy karácsonyi és ujévi vásár Léderer Illés

rőfös- és divatáru üzletében
Károlyi ucca 3. szám alatt
(volt Feketesással szemben.)

megkezdődött! Férfi és női szövelek, vásznak, barchelók, paplanok stb. mélyen leszállított áron. Karácsonyi ajándékdarabokban nagy választék!

A város dollártartozása

A Délmagyarország keddi számában megjelent fenti című cikk jogi vitát indított meg s minthogy e vita során általánosságban a bírói gyakorlat is érintve lett, indítva érzem magam e közérdekű ügyben a bírói gyakorlat ide tartozó következő eseteit feltárni:

1. A Kuriának a Polgárjogi Határozatok Tárába (PHT) 80. szám alatt felvett elvi határozata szerint: „A kamatfizetés elfogadása a tökéletesítés visszafizetésének határideje hallgatag meghosszabbításának lévén tekintendő, mindaddig, míg azon idő, amelyre a kamat lefizettetett, le nem jár, — a tőke visszafizetése nem követelhető.”

2. A Kuriának a Polgárjogi Határozatok Tárába 764. szám alatt felvett elvi határozata szerint pedig: „Külföldi pénzügyekben meghatározott pénztartozás átszámításánál ellenkező megállapodás hiányában az az árfolyam az irányadó, amelyet a fizetés idejében jegyeznek.”

3. Ha ehhez figyelembe vesszük a váltótörvénynek a vita során felhívott 37. szakasza, mely fizetési napot, nem pedig lejáratit napot említ — amely kétféle megjelölés a gyakorlatban az esetek túlnyomó számában egybeesik, de a jelen adott esetben szükségszerűen különváltan jelentkezik —, úgy arra a meggyőződésre lehet jutni, hogy bírói döntés esetén közelebb áll annak a lehetősége, hogy átszámítási árfolyamnak az azon a napon jegyzett árfolyam tekintetik, ameddig a váltótőke visszafizetésére a haladék a kamat elfogadása által a hitelező részéről megadottnak vétetik, mint annak a lehetősége, hogy a lejárat nap árfolyama fog alkalmaztatni, annál is inkább, mert

4. a pénztintézet a kamat elfogadásakor jogfenntartó nyilatkozatot a valutáris kockázat viselésének áthárítása tekintetében nem tett.

5. A pénztintézet álláspontja voltaképpen a dollárkölcson valorizációját célozza, amire törvényes alap annál kevésbé nincs, mert az ide nem is tartozó valorizációs törvény 4. szakasz 1. és 3. pontja szerint a készpénzkölcson tartozás és a váltón alapuló pénztartozás fogalmilag kivétel nélkül az átértékelhető kötelmek sorából.

6. A fenti álláspont helyessége vitatható annak ellenére, hogy a Kuriá ismételt kimondta (Jogi Hírlap I. évfolyam 705., II. évfolyam 163. szám alatt közölt esetekben), hogy a teljesítésre adott halasztás, mint az adós részére nyújtott kedvezmény az ő terhére esik; az időközi árváltozások veszélyét tehát az adós viseli. — E határozatok ugyanis nem valutáris értékváltozásra, hanem az ügylet tárgyául szolgáló áru árváltozásaira vonatkoznak; — ez álláspont annál inkább helytálló látszik, mert a jelen esetben a váltótörvény 37. szakasz főszabálya a külföldi pénznemben kontrahált ügylet tekintetében a „valósággal” való visszafizetést rendeli, amely mindennemű értékváltozás, átszámítási árfolyamhullámozás tekintetbe vételét kizárja.

7. Végül figyelembe jön a Kuriának a valorizációs törvény életbelépése előtt követett gyakorlata, mely szerint még azokban az esetekben sem, amikor az ügyleti jogcím egyébként átértékelést engedett a magyar korona időközi elértéktelenedése okából, a külföldi pénznemben teljesített követeléseknél a külföldi pénz értéktelenedése esetén átértékelést nem engedett. (Jogi Hírlap I. évfolyam 1062., 1865. és II. évfolyam 486. számok alatt közölt jogesetek.)

Dr. Mezei Sándor.

Egyetemünk és a Mult

Irta dr. Farkas Béla

Abban a fölöttébb nehéz helyzetben, melybe az egyetemek, de más kulturális intézményeink is jutottak, nem régi föllendülés után súlylédoban egy véglátatlan hullámvölgy felé, az egyetemek megcsönkítésével kapcsolatban több oldalról hangzott el olyan felfogás, hogy a szegedi egyetem más elbírálás alá veendő, mint a többi vidéki egyetem: „De van egy szempont, amely talán tekintetbe vételt érdemel, hiszen a szegedi egyetem a kolozsvári egyetem folytatása” (br. Korányi), avagy: „Ha a debreceni és pécsi egyetemmel kapcsolatban végszükség esetén talán lehetne ilyen tervekkel beszélni, arra sohasem mernék gondolni, hogy a szegedi-kolozsvári egyetemhez valamilyen formában hozzányuljanak” (Navratil) (1933. okt. 27.) Ha az egyetemen többé kevésbé kívül állók érzik ezt a vonatkozást, mennyivel inkább érezhetik azok, akik benne élnek, akik életüket jódarab ideje annak életével együtt töltötték s így multjának részeseivé váltak.

Az 1933—34. évi állami költségvetés indoklásában többek közt ezeket olvashatjuk, hogy a m. kir. Ferenc József-tudományegyetemet az 1872. XIX. tc. Kolozsvár székhellyel alapította, az egyetem négy kart ölel fel (jog és államtud., orvostud., bölcs., nyelv és tört. tud., valamint matematikai és természettudományi). Erdélynek elcsatolása után az egyetem kezdetben Budapesten folytatta működését. Majd az 1921. XXV. tc. értelmében ideiglenesen Szegeden nyert elhelyezést, ahol az 1921. évi október hó 9. óta működik.

A debreceni „Tisza István” tudományegyetem felállításáról az 1912. XXXVI. tc. rendelkezik olyképpen, hogy az fokozatos fejlesztés mellett államköltségen, részben pedig Debrecen város hozzájárulásával létesítették. Hittudományi, jog- és államtudományi, valamint bölcsészettudományi kara az egykori ref. főiskolából fejlesztett ki, míg az orvostudományi kar új alapítás. Az egyetem működését — bár csonkán — az 1914—15. tanévben kezdte meg.

Az „Erzsébet” tudományegyetem az 1912. XXXVI. tc.-kel létesített. A törvény végrehajtásának kezdetétől az 1914. év őszén csak a jog- és államtudományi kar kezdte meg Pozsonyban működését, míg a bölcsészeti- és az orvostudományi kar csak az 1918. év folyamán. Pozsony városának elcsatolása folytán az egyetem bölcsészettudományi és orvosi kara az 1919. év szeptember havában, jog- és államtudományi kara pedig az 1921. év augusztus havában Budapestre költözött. Az 1921. XXV. tc. a menekült pozsonyi egyetemet ideiglenesen Pécsre helyezte el. Az egyetem itt 1923 október 14-e óta működik három karral. Az ág. evangélikus hittudományi kar ugyanakkor Sopronban kezdte meg működését.

Hogy mi lesz ezután, hogyan fog alakulni az egyetemek fakultásainak és tanszékeinek sorsa, nem tudjuk, de ha van jogos kívánság, mely sértetlenül óhajtaná megtartani azt, amit előző évtizedek hosszú sora alatt szellemi értékekben megszerzett, úgy

a kolozsvári egyetem és ennek fakultásai vethetik fel ezt a kérést, mint akik immár megszerezték azt a szellemi kincset és erkölcsi értéket, melyet hagyományoknak hívunk s amelyek szeretete és értük való felelősség nál nagyobb, minél mélyebbre nyulnak be azok az elmúlt időkbe.

A különbséget tehát, mely a szegedi egyetem és a többi vidéki egyetem között fennáll, főként a szegedinek multja és szervezeteinek különleges alkotása világítja meg; ezekről szándéksom ismertetést mondani az alábbiakban.

Az egyetemek — universitások — a tudománosságnak központjai, ahol a tudományok

összességének főbb ágazatait tudós szakértők művelik és a tudományos élet pályáira készülőknél tanítják. Eredetük a XII. századra vezethető vissza, de a fakultásokra, azaz egyes tudományterületekre való szétkülönülés a párisi egyetem mintájára a XIII. században kezdődött, amelyen és amely után hagyományosan az európai kontinensen általában 4 tudomány szak, azaz fakultás volt, úgy mint a hittudományoknak, az orvosi tudományoknak, a jog- és államtudományoknak és az artes liberales-nek fakultásai, mely utóbbiból bölcsészet, nyelv- és történettudományok és a természettudományok fakultásai lettek.

Európának egész középkori kultúrperiodusában ilyen teljes négy fakultásos egyetem csak igen kevés volt,

sőt Olaszországban inkább az egy fakultásos egyetemek voltak gyakoriak, ahol ezek a külön tudománycsoportok is az universitas nevet használták; így volt jogi universitas (Bologna), orvosi universitas és jó ideig nem volt a sok egyetemből alig egy pár, melynek mind a négy fakultása meg lett volna. (L. az egyetemekre vonatkozóan részletesebben: Magyar, Márki, Pauler, Schneller, Grosz munkáit.) Kezdetben persze az egyetemek célja a tudás vágyának kielégítése, a szellem fejlesztése és a műveltség megszerzése volt, inkább luxus, mint hivatás, mint ahogy hallgatói is leginkább vagyonos urfiak és csak kis számban szegények voltak.

Külföldi egyetemekre jártak a magyar ifjak is, még pedig az Árpádok idejében főként a párizsira, ugyanakkor és később a bolognaira, majd a pádovaira, de különösen a nagy időknek, dicső koroknak szellemi virágai: a pécsi, óbudai és pozsonyi egyetemeknek 30—50 évig tartó működése után főként a bécsi, krakkói, prágai, a reformáció ideje alatt a wittenbergi, heidelbergi, majd a lipcei, hallai és főként a hollandiai egyetemeket látogatták.

Szükségszerű kíváncsi volt tehát, ha a magyarországi hatalmasságok igyekeztek főiskolákat állítani fel, hogy a külföldön tanuló magyar ifjakat otthon tartsák, sőt hogy másokat is idecsalogassanak. Ezt óhajtották Nagy Lajos, Zsigmond és Mátyás királyok alapításai után ezt célozták az erdélyi fejedelmek és ezért létesített egyetemet Pázmány Péter Nagyszombatban.

A magyarság akkori élete azonban nem volt tudományos elmélyülésre való. Világtörténelmi helyzete nem volt olyan, hogy a tudomány művelése állandó központot biztosíthasson, bár kétségtelen, hogy a hozzávaló érzék, az arra való akarat és megvalósítási szándék nem hiányzott.

Talán sehol a világon nem volt még ország, ahol azért kellett elhatározni egy városnak előbb kőfállal való körülbástyázását, mert a fejedelmek ottan tudományos főiskolát akar felállítani, mint Erdélyben, ahol ezt a marosvásárhelyi országgyűlés Szászsebesre kimondotta. Ezért nem lehetett nálunk hosszú életű a tudományos főiskola, mert bizony nálunk századokon át hadistudiumokat kellett gyakorolni, ahhoz pedig sehol a föld kerekén a magyar családnál jobb iskolát nem lehetett volna találni.

Az egyetemek, illetőleg főiskolák alapítása iránti későbbi törekvések a hitélet irányítására való törekvésekre vezethetők vissza. Ezért adott Báthory István lengyel király és erdélyi fejedelem 1581-ben meghatalmazó és alapítólevelet a jezsuiták számára, kolozsmonostori, később kolozsvári főiskolájuk megnyitására. A jezsuitákat azonban Báthory halála után rövidesen kiűldözték Erdélyből, kolozsvári egyetemüket pedig földig rombolták. A XVII. század majdnem egész ideje alatt Erdélyben

Sehol olcsóbban!

és kellőképpen gazdag választékban

Rádió PHILIPS és STANDARD

legújabb készítményei nálam kapható

Szántó Sándor gépkereskedő

Szeged, Kissa. 2.